International Science Group

ISG-KONF.COM

XXII

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "MODERN THEORIES AND IMPROVEMENT OF WORLD METHODS"

Helsinki, Finland

June 06 - 09, 2023

ISBN 979-8-88992-687-0

DOI 10.46299/ISG.2023.1.22

MODERN THEORIES AND IMPROVEMENT OF WORLD METHODS

Proceedings of the XXII International Scientific and Practical Conference

Helsinki, Finland
June 06 – 09, 2023

77.	Ніколаєнко О.І., Саніна В.В. УНІФІКАЦІЯ ЛАТИНСЬКОМОВНИХ ТЕРМІНІВ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ НАЗВИ НЕКОРОНАРОГЕННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ МІОКАРДА	320
78.	Онуфрієнко Г.С. ВЕРБАЛЬНИЙ ТЕКСТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЇЇ ДИСКУСІЙНОМУ ФОРМАТІ	324
79.	Погорєлова Т.Ф. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	329
80.	Римар Н.Ю. ВЛАСНЕ ЛЕКСИЧНІ АНОРМАТИВИ В ДРУКОВАНИХ ЗМІ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ "ДЕНЬ")	333
81.	Скоропад М.В., Дяк Т.П. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИКИ ІНТЕРНЕТ-НОВИН: КОРПУСНИЙ ПІДХІД (НА МАТЕРІАЛІ НОВИН BBC)	336
82.	Фролова І.Є. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКУ ТА УКРАЇНСЬКУ В СВІТЛІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ	340
83.	Хоменко Т.А. ПОЗНАЧЕННЯ МЕДУ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ	343
	PHILOSOPHY	
84.	Соколов М.В., Пінчук Є.А. ЯК БУТИ ЩАСЛИВИМ? ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ	345
	POLITICS	
85.	Zhumagaliyeva A.A., Issatayeva A.G. THE ROLE OF KAZAKHSTAN IN ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES	348
86.	Стрелюк М.І. ЛІБЕРТАРІАНСЬКА ІДЕОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛІЗМУ	352

ВЛАСНЕ ЛЕКСИЧНІ АНОРМАТИВИ В ДРУКОВАНИХ ЗМІ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)

Римар Наталія Юріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри славістичної філології, педагогіки та методики викладання,
Білоцерківський національний аграрний університет

Друковані ЗМІ чи не найпопулярніші видання в будь-якій країні. Вони мають високий рівень довіри серед населення як з погляду змісту, так і форми, оскільки дуже часто малокомпетентні у сфері лінгвістики читачі беруть за зразок правильності «те, що написано в газеті», професіонали ж навпаки критично підходять до «подання» публіцистичних матеріалів. З огляду на це медіапрацівникам таких видань варто усвідомлювати ступінь неабиякої відповідальності. Вони перші, хто, по суті, відображає рівень мовної культури всієї держави або ж навіть і формує його. Проте чимало періодичних видань не відповідають критеріям грамотності. У зв'язку з цим постає гостра потреба вдосконалення процесу редагування, підвищення рівня правописної культури в сучасних друкованих ЗМІ, чим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

«Помилка – це анорматив, тобто таке ненормативне лінгвоутворення, що виникає в результаті невмотивованого порушення літературної норми і є наслідком неправильних мисленнєвих операцій» [1], − таку дефініцію нам пропонує Т. Г. Бондаренко, яка своїми розвідками сприяла розвитку наукового дискурсу навколо теоретичної пресолінгвістики. Вона простежила типологічні ознаки ненормативних одиниць, обґрунтувала причини виникнення помилок кожного типу і розробила критерії виявлення їх під час редагування газетних текстів. Дослідниця слушно стверджує, що створення та використання редактором **банку даних** про основні **помилконебезпечні місця** – «найтиповіші семантично та структурно зумовлені позиції, де найчастіше постає потреба у виборі варіантної (правильної / неправильної) лінгвоодиниці, її граматичного оформлення тощо)» [1, с. 14] може значно покращити процес редагування і підвищити якість журналістських текстів загалом. У журналістських текстах часто трапляються власне лексичні помилки. Головною причиною їх появи науковці вважають семантичну модифікацію лексем – лексико-семантичний процес, у результаті якого слово втрачає свою семантику і набуває властивостей, що нормативно йому не притаманні [1, с. 14]. Журналісти всеукраїнського видання «День» нехтують лексичними правилами й послуговуються ненормативними словоформами. Наприклад, досить часто на сторінках газети вживана лексема *даний* у невластивому їй значенні: *в даному випадку* (Д 8.02.14, 3), *дане рішення* (Д 4.03.14, 6), *у даній ситуації* (Д 13.03.14, 6), *в даному випадку* (Д 13.03.14, 9), *у даний час* (Д 10.04.14, 3) тощо. Ці анормативи потрібно замінити на вказівний займенник *цей (це, ця).* Також трапляються й інші типи лексичних порушень: *симпатизують Майдану не боятися носити символіку Майдану* (Д 18.02.14, 2), де, окрім невідповідного

контексту слова *симпатизують* (яке варто замінити на *радять),* простежено використання в межах одного речення двох однакових слів *Майдан* і *Майдану*, чого теж потрібно позбутися (наприклад, таким чином: *радять активістам не боятися носити символіку Майдану*); *місце мешкання* (Д 18.02.14, 2) потрібно замінити на *місце проживання; слово «справедливість» зустрічається* (Д 10.04.14, 5) використано замість *трапляється* ненормативне для цього контексту слово *зустрічається; наче все вірно* (Д 23.04.14, 5), де нормативно використати лексему *правильно;* вжито *вірніше з*амість *точніше* (пор. *Молода команда Центру реставрувала, вірніше, відцифровувала німе українське кіно* (Д 10.04.14, 12); слово *неодмінний* вжито замість відповідного *невід'ємний* (пор. *Постійна географічна детермінація, до речі, майже неодмінний елемент текстів книжки* (Д 18–19.04.14, 23); *велику вагу тут має тема вірша* (Д 18–19.04.14, 23) (треба: *велике значення тут має тема вірша*); *подія пригорнула увагу жителів Оболоні* (Д 23.04.14, 10), де норма вимагає використати *привернула увагу* тощо.

Інший різновид лексичних помилок у журналістських текстах – плеоназми, або надлишкові слова, які структурно обтяжують фразу і є семантично порожніми [1, с. 15]. Т. Г. Бондаренко виділяє два типи цих анормативів: сполуки, одним із компонентів яких є лексема іншомовного походження; конструкції, складовими яких є власне українські слова [24, с. 15]. Ці ненормативні явища спостерігаються як у підрядних словосполученнях, так і в сурядних.

У всеукраїнському виданні переважають помилки на рівні сурядних словосполучень: *жінки й дівчата* (Д 11.02.14, 2); *дієво й активно* (Д 11.02.14, 7); *обраного електоратом, багатьма виборцями* (Д 18.02.14, 3) (пор. '*електорат* – сукупність виборців' (СУМ, т. 2, 436)); *письменники і поети* (Д 23.04.14, 11); *плутаємось у формальних визначеннях і правових дефініціях* (Д 8−9.04.2016, 4) (*дефініція* те ж саме, що і *визначення*) і под. Зафіксовано анормативні явища і на рівні підрядних: *переважна більшість кандидатів* (Д 10.04.14, 5); *в моєму особистому житті* (Д 8−9.04.2016, 12) тощо.

Багатослів'я виникає здебільшого через незнання семантики слів іншомовного походження або ж у зв'язку з концентрацією уваги мовця на однакових ознаках того ж предмета, явища, як зазначила дослідниця Т. Г. Бондаренко [2, с. 53]. Цього порушення можна уникнути шляхом системного аналізу значення кожної мовної одиниці. У газеті «День» також простежено тавтологічні явища, що свідчать про багатослів'я: *українка Віта Семеренко з України* (Д 11.02.14, 2) (водночас можна кваліфікувати як плеоназм) варто викинути одну лексему: *українка Віта Семеренко* або *Віта Семеренко з України; ліків для лікування діабету* (Д 11.02.14, 12) – можна замінити на: *засобів для лікування діабету; як її* [творчість] *сприймають і приймають* – невиправдане вживання поруч двох семантично споріднених присудків, одного з них доречно позбутися, наприклад, так: *як її* [творчість] *сприймають; згаданий проект, гадаю …* (Д 18.02.14, 2) варто замінити, наприклад, так: *згаданий проект, вважаю; забезпечення безпеки* (Д

8−9.04.2016, 4) подати, як *гарантування безпеки; Позашляховики поїхали з Волині для волинян і на передову* (Д 8−9.04.2016, 7) (можна слово *волинян* замінити на *земляків)* та ін. У всеукраїнській газеті простежено тенденцію використовувати замість слова *здається* невідповідне контексту *видається*, наприклад: *видається, що сьогодні ситуація зайшла в глухий кут* (Д 11.02.14, 5) тощо. Також трапляються й інші відхилення: *заживаєш вітаміни* (Д 18.02.14, 11) (треба: *вживаєш вітаміни*); *у темних обрисах фігур, що в диму виповнюють собою сцену* (Д 10.04.14, 10) (замість слова *виповнюють* доречно вжити *заповнюють*) та ін.

Також на сторінках друкованого ЗМІ виявлено інтерфереми – «лінгвоодиниці, утворені шляхом буквального перекладу з урахуванням фонетико-вимовних норм мови, що зазнає впливу» [1, с. 15]. Всеукраїнське видання пропонує такі випадки інтерферемних явищ: *одверто* (Д 18.02.14, 4), якому існує український відповідник *відверто; місцеві власті* (Д 10.04.14, 3) (треба: *місцева влада* або ж *місцеві урядовці*); *на заключній частині дистанції* (Д 23.04.14, 12) доцільно змінити *на фінішній частині дистанції*; *співставити* (Д 10.04.14, 5) замість нормативного українського *зіставити; в свою чергу* (пор. *Ми, в свою чергу, прийняли рішення згаданих ватажків арештувати)* (Д 8−9.04.2016, 5).

Отже, можна підсумувати, що серед власне лексичних анормативів найбільшу частотність мають плеоназми (46 %) та семантично модифіковані сполуки (29 %). Найбільше плеонастичних конструкцій було зафіксовано на сторінках волинських видань (69 % від загальної кількості явищ багатослів’я).

Список літератури

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. 18 с.
2. *Бондаренко Т. Г.* Порушення лексичних норм української мови (на матеріалі друкованих ЗМІ). *Мова у слов’янському культурному просторі*: *тези доповідей та повідомлень Міжнародної наукової конференції*. Умань: Графіка, 2002. С. 52–54.